

Biện pháp giáo dục kỹ năng tự phục vụ cho trẻ 3-4 tuổi qua hoạt động trải nghiệm tại trường mầm non Sao Mai, Thành phố Cà Mau, tỉnh Cà Mau

Phạm Xuân Chiêu*

*Học viên Cao học, Trường Đại học Trà Vinh

Received: 12/8/2024; Accepted: 22/8/2024; Published: 6/9/2024

Abstract: From the results of theoretical research and current situation, the article presents some measures to educate self-service skills for 3-4 year old children through experiential activities at Sao Mai Kindergarten, Ca Mau City, in order to contribute to improving the quality of child care and education.

Keywords: Self-service skills education, experiential activities, Sao Mai Kindergarten, Ca Mau City

1. Đặt vấn đề

Trước yêu cầu đổi mới Chương trình GDMN được xây dựng theo hướng tăng cường tính chủ động, lấy trẻ làm trung tâm, quan tâm tới việc trang bị và hình thành KNSống, nhằm hình thành và phát triển nhân cách toàn diện cho trẻ em lứa tuổi mầm non (MN). Hoạt động giáo dục kỹ năng GDKNS cho trẻ trong trường MN hiện nay được thiết kế với nội dung khá phong phú, gồm nhiều kỹ năng (KN) cơ bản và gần gũi như: KN tự phục vụ (KNTPV); KN giao tiếp (chào hỏi, cảm ơn, xin lỗi...), phát triển tình cảm xã hội, biết cảm thông với người khác.

Trong chương trình này, đã nêu rõ các nội dung và kết quả mong đợi đối với trẻ 3-4 tuổi, bao gồm việc tự làm một số công việc cho bản thân và nhận thức được những việc có thể và không thể làm. Việc rèn luyện KNTPV giúp trẻ tự hoạt động, tự chăm sóc bản thân, tăng cường tính tự lập, và sống có trách nhiệm hơn với bản thân và người khác, có vai trò quan trọng trong việc giúp trẻ làm quen với các hoạt động sinh hoạt hàng ngày, biết cách xử lý vấn đề, trở nên tự tin và dễ dàng hòa đồng với bạn bè khi vào trường tiểu học.

Ở trường MN, GD KNTPV cho trẻ là một nội dung quan trọng, khi thực hiện nội dung này cần tạo điều kiện cho trẻ được TN, chủ động tìm tòi, khám phá với nhiều hình thức đa dạng và hấp dẫn, nhằm đáp ứng và thỏa mãn nhu cầu hứng thú của trẻ. Độ tuổi 3-4 tuổi được coi là “độ tuổi vàng” vì trẻ ở giai đoạn này rất háo hức khám phá và học hỏi mọi thứ xung quanh, nhạy cảm và có khả năng tiếp thu nhanh chóng những điều mới lạ, những kiến thức và KN mà cô giáo hay người lớn chỉ dạy. Tuy nhiên, do vốn kinh nghiệm sống của trẻ còn hạn chế, nên cần sự hướng dẫn và tạo điều kiện từ người lớn để rèn luyện

các KNTPV. Một trong những hình thức GD hiệu quả là hoạt động trải nghiệm (HĐTN), giúp trẻ không chỉ học hỏi kiến thức mới mà còn thực hành và rèn luyện nhiều KN sống cần thiết. Thông qua HĐTN, trẻ được tự mình thực hiện các nhiệm vụ, tự phục vụ bản thân, từ đó hình thành nhiều thói quen và KN tốt. Nhận thức được tầm quan trọng và những ý nghĩa thiết thực của việc hình thành KNTPV cho trẻ thông qua hoạt động TN; tác giả đã nghiên cứu và từ kết quả nghiên cứu về một số biện pháp về GD KNTPV cho trẻ 3-4 tuổi qua HĐTN tại Trường MN Sao Mai, TP Cà Mau, góp phần nâng cao chất CS&GD trẻ.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Mục đích, ý nghĩa của GDKNTPV cho trẻ 3-4 tuổi qua HĐTN

GD KNTPV cho trẻ 3-4 tuổi qua HĐTN là quá trình GV thiết kế, tổ chức, hướng dẫn các hoạt động có mục đích, có kế hoạch để trẻ được thực hiện các hành động TPV trong cuộc sống thực, từ đó hình thành, phát triển vốn sống kinh nghiệm giúp trẻ chiếm lĩnh các KNTPV bản thân tốt hơn trong cuộc sống hàng ngày.

GD KNTPV cho trẻ 3-4 tuổi thông qua HĐTN mang lại nhiều lợi ích quan trọng cho sự phát triển toàn diện của trẻ. Phương pháp GD này có những ý nghĩa và mục đích sau:

- *Hình thành năng lực và phẩm chất xã hội:* GD theo hướng TN giúp trẻ phát triển những phẩm chất cần thiết như sự độc lập, sáng tạo, tích cực, tự tin, dễ hòa nhập và chia sẻ. Trẻ được khuyến khích vận dụng tổng hợp kiến thức và KN đã học để giải quyết các vấn đề thực tế, qua đó rèn luyện khả năng ứng phó với các tình huống trong cuộc sống.

- *Tích lũy và ứng dụng kiến thức thực tiễn:* Thông qua HĐTN, trẻ có cơ hội thực hành các KNTPV như

tự mặc quần áo, rửa tay và ăn uống. Việc thực hành trực tiếp giúp trẻ thành thạo các KN này, xây dựng thói quen bền vững và áp dụng các nguyên tắc tự phục vụ vào cuộc sống hàng ngày.

- *Phát triển tính tự quản và tự tin*: Khi trẻ tham gia vào các hoạt động tự phục vụ mà không cần sự trợ giúp liên tục từ người lớn, chúng học cách tự quản lý bản thân và cảm thấy tự tin vào khả năng của mình. Điều này thúc đẩy sự phát triển cá nhân và khuyến khích trẻ thử thách bản thân với các nhiệm vụ mới.

- *Xây dựng ý thức trách nhiệm và cộng đồng*: Trẻ học cách chịu trách nhiệm về các nhiệm vụ cá nhân của mình thông qua các hoạt động TN, như dọn dẹp đồ chơi sau khi chơi xong. Điều này giúp trẻ phát triển ý thức trách nhiệm từ nhỏ, đồng thời xây dựng ý thức cộng đồng và trách nhiệm xã hội.

- *Đảm bảo an toàn và sức khỏe*: Thông qua việc thực hành các thói quen vệ sinh cá nhân như rửa tay trước khi ăn và sau khi đi vệ sinh, trẻ học cách bảo vệ sức khỏe của bản thân. Trẻ cũng học cách nhận biết và tránh các tình huống nguy hiểm, từ đó đảm bảo an toàn cho chính mình và bạn bè.

- *Tăng cường KN xã hội và tư duy sáng tạo*: Các HĐTN khuyến khích trẻ giao tiếp, hợp tác và chia sẻ với bạn bè, qua đó phát triển KN xã hội và khả năng làm việc nhóm. Đồng thời, trẻ cũng rèn luyện tư duy sáng tạo qua việc giải quyết các tình huống và thử nghiệm các phương pháp mới.

Tóm lại, việc tổ chức các HĐTN cho trẻ 3-4 tuổi không chỉ giúp trẻ phát triển KN tự phục vụ mà còn đóng vai trò quan trọng trong việc xây dựng tính tự lập, tự tin, tư duy sáng tạo, và KN xã hội. Đồng thời, các hoạt động này cũng giúp trẻ hình thành ý thức trách nhiệm và đảm bảo an toàn, sức khỏe cho bản thân.

2.2. Nội dung GD KNTPV cho trẻ MN

Theo Chương trình GDMN (2021), GD KNTPV cho trẻ từ 3-6 tuổi tập trung vào các mục tiêu liên quan đến dinh dưỡng và sức khỏe, bao gồm việc giúp trẻ “tập làm một số việc tự phục vụ trong sinh hoạt” và “giữ gìn sức khỏe và an toàn cho bản thân” (Bộ GD và ĐT, 2021).

Nội dung GD KNTPV cho trẻ MN rất phong phú và được lặp lại hàng ngày thông qua các hoạt động sinh hoạt, học tập và vui chơi tại trường. Trong phạm vi nghiên cứu, GD KNTPV cho trẻ 3-4 tuổi thông qua HĐTN bao gồm: *KN ăn uống*; *KN mặc và cởi quần áo*; *KN lau mặt*; *KN đánh răng*... nội dung GD KNTPV cho trẻ MN, đặc biệt là trẻ 3-4 tuổi, rất phong phú và đa dạng. Trong quá trình thực hiện, cần chú trọng vào các nội dung trọng tâm phù hợp với

đặc điểm lứa tuổi và đáp ứng mục tiêu GD đã đề ra.

2.3. Biện pháp nâng cao hiệu quả GDKN TPV cho trẻ 3-4 tuổi qua HĐTN tại Trường MN Sao Mai, TP Cà Mau

2.3.1. Tăng cường ĐTBĐ nâng cao năng lực, phát triển kỹ năng (PTKN) thực hiện GDTN cho GV Trường MN Sao Mai, TP Cà Mau

Bồi dưỡng giúp GV MN hiểu và áp dụng hiệu quả các phương pháp GD TN, từ đó nâng cao chất lượng giảng dạy và phát triển toàn diện cho trẻ. Khuyến khích GV sáng tạo và linh hoạt trong việc tổ chức các HĐGD, giúp trẻ hứng thú và tích cực tham gia vào quá trình học tập.

Giúp GV thiết kế và thực hiện các HĐTN đa dạng và phong phú, đáp ứng nhu cầu học tập và phát triển của trẻ, từ đó giúp trẻ phát triển toàn diện về thể chất, trí tuệ, tình cảm và xã hội. Tạo môi trường học tập khuyến khích trẻ tự lập, sáng tạo và tích cực tham gia vào các hoạt động học tập, giúp trẻ PTKN sống quan trọng.

Để ĐTBĐ nâng cao năng lực và PTKN thực hiện GD TN cho GV Trường MN Sao Mai, TP Cà Mau, hiệu trưởng cần cần tập trung vào một số nội dung và cách thức thực hiện sau:

- Các nội dung ĐTBĐ gồm::

+/ Cung cấp kiến thức về GD TN, giúp GV MN nắm rõ khái niệm, mục tiêu, lợi ích của GD TN.

+/ Hướng dẫn phương pháp và kỹ thuật GDTN như như học qua chơi, khám phá tự nhiên, thực hành trong môi trường thực tế. Đào tạo về cách xây dựng các HĐTN phù hợp với lứa tuổi và nhu cầu của trẻ MN.

+/ PTKN thiết kế và tổ chức HĐTN cho GV. Cung cấp các KN cần thiết để thiết kế, triển khai và đánh giá các hoạt động GDTN, bao gồm cách lập kế hoạch chi tiết, cách chọn lựa nội dung phù hợp, và cách tạo môi trường học tập an toàn, hấp dẫn.

+/ Hướng dẫn cách sử dụng các công cụ đánh giá, như bảng kiểm, phiếu quan sát, để theo dõi sự PTKN của trẻ.

+/ Hướng dẫn cách thức giao tiếp, hợp tác hiệu quả với phụ huynh để họ hiểu rõ về tầm quan trọng của GD TN, đồng thời hợp tác trong việc hỗ trợ PTKN cho trẻ.

+/ Tăng cường tổ chức các khóa bồi dưỡng, tập trung vào các nội dung cụ thể về GD TN. Các khóa này có thể kết hợp giữa lý thuyết và thực hành để giúp GV nắm vững và áp dụng ngay kiến thức vào thực tế.

+/ Tổ chức các buổi hội thảo, tọa đàm hoặc diễn đàn để GV chia sẻ kinh nghiệm, phương pháp và bài

học từ việc tổ chức các hoạt động GD TN.

+/- Xây dựng các chương trình giám sát và hỗ trợ tại chỗ, nơi các chuyên gia GD hoặc GV có kinh nghiệm cao hỗ trợ, hướng dẫn trực tiếp cho các GV khác tại lớp học.

+/- Tăng cường, khuyến khích sử dụng các công cụ và nền tảng trực tuyến để tạo các khóa học và tài liệu đào tạo, cho phép GV học tập linh hoạt theo thời gian của mình.

2.3.2. Thiết kế chương trình GD KNTPV cho trẻ 3-4 tuổi qua HĐTN một cách rõ ràng, phù hợp

Biện pháp này nhằm phát triển ở trẻ tính tự lập, nâng cao KN xã hội. Qua đó trẻ sẽ học cách tự chăm sóc bản thân trong những hoạt động hàng ngày, giúp trẻ PTKN giao tiếp và tạo dựng mối quan hệ tốt với bạn bè và người lớn. Giúp trẻ khám phá và nhận thức rõ hơn về khả năng của bản thân, PTKN cá nhân mà còn hỗ trợ phát triển các KNavận động, nhận thức, và cảm xúc.

Một chương trình GD KNTPV cho trẻ MN một cách rõ ràng và phù hợp, cần có sự kết hợp giữa việc hiểu nhu cầu phát triển của trẻ, tạo môi trường học tập hỗ trợ, và xây dựng các hoạt động cụ thể, lôi cuốn. Do vậy, để thiết kế được chương trình GD hiệu quả để PTKNTPV cho trẻ 3-4 tuổi qua HĐTN, cần lưu ý thực hiện tốt các bước sau:

- **Bước 1:** Xác định mục tiêu GD: Xác định rõ những KNCụ thể mà trẻ cần học, như tự ăn uống, vệ sinh cá nhân, mặc quần áo, dọn dẹp đồ chơi, v.v. Các mục tiêu cần được điều chỉnh theo độ tuổi và khả năng của trẻ (3-4 tuổi).

- **Bước 2:** Phân tích nhu cầu và khả năng của trẻ: GV cần đánh giá mức độ KN hiện tại của trẻ để thiết kế hoạt động phù hợp với nhu cầu và năng lực. Xác định các KN cần được phát triển dựa trên sự quan sát và phân tích hành vi của trẻ.

- **Bước 3:** Lựa chọn nội dung GD: Dựa trên mục tiêu GD, GV lựa chọn các hoạt động cụ thể để trẻ có thể thực hành KNTự phục vụ. Ví dụ: tự rửa tay, tự lấy đồ ăn, gấp quần áo, v.v.

- **Bước 4:** Xây dựng nội dung chương trình, kế hoạch giảng dạy: Xây dựng lịch trình: Phân chia các KN cần học theo từng tuần hoặc từng tháng. Đảm bảo trẻ có đủ thời gian để luyện tập và củng cố KN trước khi chuyển sang KN mới.

Thiết kế hoạt động TN: Tạo ra các tình huống thực tế trong lớp học hoặc trong các hoạt động ngoài trời để trẻ có thể áp dụng KN đã học.

2.3.3. Tăng cường hỗ trợ cải thiện môi trường vật chất và môi trường học tập TN an toàn và hấp dẫn để GD KN TPV cho trẻ 3-4 tuổi qua HĐTN

Biện pháp này nhằm đảm bảo an toàn cho trẻ, giúp bảo vệ trẻ khỏi các nguy cơ tiềm ẩn như chấn thương, tai nạn. Tạo điều kiện học tập và phát triển toàn diện, khuyến khích sự sáng tạo và khám phá, phát hiện những điều mới mẻ. Trẻ sẽ có cơ hội thử nghiệm và thực hành các KN mới, phát triển tư duy sáng tạo và khả năng giải quyết vấn đề.

Để cải thiện môi trường vật chất cho hoạt động GD TN ở trường MN, cần tập trung các nội dung sau:

- Đảm bảo an toàn và tiện nghi;
- Sử dụng vật liệu thân thiện với môi trường;
- Cung cấp tài liệu và đồ dùng học tập phong phú;

Bố trí không gian xanh và khu vực chơi ngoài trời;

2.3.4. Thường xuyên phối hợp giữa nhà trường và gia đình trong GD KNTPV cho trẻ 3-4 tuổi qua HĐTN

Iện pháp này nhằm giúp trẻ phát triển tốt hơn mà còn tạo ra một cộng đồng hỗ trợ tích cực cho sự phát triển toàn diện của trẻ. Tạo sự đồng thuận và nhất quán trong phương pháp và nội dung GD giữa nhà trường và gia đình giúp trẻ PTKN TPV một cách toàn diện và bền vững. Từ đó trẻ sẽ cảm thấy tự tin hơn khi có sự hỗ trợ từ cả nhà trường và gia đình, từ đó khuyến khích sự tự lập trong các hoạt động hàng ngày.

Các trường MN cần lưu ý đảm bảo thực hiện tốt những nội dung sau:

- Xác định mục tiêu chung;
- Chia sẻ thông tin;
- Thống nhất về nội dung, phương pháp GD;
- Theo dõi và đánh giá;
- Tổ chức họp phụ huynh thường xuyên;
- Thiết lập kênh giao tiếp mở;
- Tham gia cùng trẻ trong các hoạt động TN;
- Tư vấn và hướng dẫn phụ huynh;
- Chia sẻ tài liệu GD.

3. Kết luận

Trên cơ sở nghiên cứu, phân tích thực trạng tổ chức hoạt động GD KNTPV cho trẻ 3-4 tuổi qua HĐTN tại Trường MN Sao Mai, TP Cà Mau tác giả đề xuất 04 biện pháp cụ thể. Kết quả nghiên cứu khảo nghiệm cho thấy những biện pháp này là cần thiết, khả thi và đã phát huy hiệu quả rõ rệt cần được nhân rộng.

Tài liệu tham khảo

- [1] Quốc hội (2016), *Luật trẻ em*. Hà Nội
- [2] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2021), *Chương trình GDMN (sửa đổi)*. Hà Nội
- [3] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), *Điều lệ trường MN*. Hà Nội